

A Napkút Kiadó kortárs magyar írók önlexikonának kiadására készül: ki-ki maga írja magáról szócikkét – komolyan vagy játékosan. Saád Katalin, Szkárosi Endre és Vass Tibor magabemutatása – mustra-előzetes.

Saad Katalin

Amikor világra jött Budapesten 1944. november 10-én – a főváros nem épp a legvonzóbb arcát mutatta. A frontról szerencsésen visszatért haditudósító édesapa katonaszökevényként bujkált, a bombák előzékenyen kivárták, amíg az édesanya megszül. Az ostromot követő éhínség előtt a család a szentendrei-szigeti Surányba költözik. A település majd fontos gyermekkori helyszín. Nővére mellé öccse születik. Katalin a középső gyermek. Eszmélésétől a színház izgatja, folytatni szeretné édesanyja ígéretesen indult színészi pályáját, mellyel föl hagyott a családért. A korábban is katolikus újságíró apa a háború után megindul az Új Ember című katolikus hetilapnak előbb felelős kiadója, '56 után felelős szerkesztője is. Mindhárom gyermeke egyházi iskolában érettségizik. A legidősebb gyermek orvos lesz, a legfiatalabb közgazdász. A középsőt – ha színészi adottságai netán szikrázóak lettek volna is – a Budapesti Patrona Hungariae katolikus leánygimnáziumból a Színház- és Filmművészeti Főiskolára deklaráltan nem vették föl. Bejutott viszont az ELTE Jogtudományi Karára. Bár semmiképp nem akarna jogász lenni – nincs elegendő mersze elszegődni egy vidéki társulathoz segédszínésznek. A római jog című tárgy remekül megy, de a sztálinista alkotmányon alapuló tantárgyakba fizikálisan belebetegszik. Újságíró-gyakornok lesz az Új Embernél, elvégzi a MÚOSZ újságíró-iskolát, apja akaratára folytatja estin a jogot, végül sikeresen átcsелеzi magát az ELTE bölcsészkarára, s ott szerez diplomát. A lapnál ismerte meg Pályi Andrást. Színház iránti rajongásuk vonzza egymáshoz őket. Házasságot kötöttek. Apja nyugdíjba vonulásakor, 1970-ben megválnak a katolikus újságtól, és szerződéses munkatárs lesz a Színház című lapnál. De színházról írni vagy részt venni a színházcsinálásban – nem ugyanaz. Amikor Zsámbéki Gábor Kaposvárra hívja 1973-ban, leszerződik segédrendezőnek a Csiky Gergely Színházhoz. A házasság nem állta ki a térbeli eltávolodás próbáját – Pályi elvált tőle.

A kaposvári színházban létezni maximális hőfokú életforma –, de még ennél is többre vágyott. Amikor 1975-ben a társulatot meghívják Varsóba egy nemzetközi színházi fesztiválra – két Peter Stein-előadással is találkozik. A nyugat-berlini Schaubühne am Halleschen Ufer színház elbűvöli, elvarázsolja, egy élete, egy halála, el kell jusson ehhez a színházhoz. Hogy ott élhessen velük, közöttük, megfejtse a titkukat. Rögeszméjévé vált, hogy náluk van a bölcsék köve, csakis általuk lelhet rá olthatatlan vonzalma nyitjára. Csodák csodája, eltalálja egy ösztöndíj, melyet az ITI nyugat-berlini központja ajánl fel négy hónapra. Az ösztöndíjat azonban nem engedi a magyar állam elfogadni, mert közben férjhez ment Eörsi Istvánhoz, akit a jugoszláviai BITEF-en ismert meg, és aki épp

aláírta a Charta 77'-et. Eörsi a feleségét meghívhatja Károlyi Mihálynéval franciaországi művészeti alapítványa helyszínére. Erre a meghívásra Saád Katalin útlevelet kapott. Elvisel néhány fricskát, átugrik néhány buckát, s bár előbb még el kell töltsön két hónapot Stuttgartban a Württembergischen Staatstheaterben – 1978 januárjától a Schaubühne hospitánsa Nyugat-Berlinben. Kint tartózkodási idejét sikerült egy újabb ösztöndíjjal meghosszabbíttatnia.

Noha a színes délibáb elillan – mert természetesen Peter Stein se tudója minden titkoknak – a Schaubühne jeles színésznője felveti: „Miért nem írsz rólunk regényt?” A felismerés „aha”-élményként érte és hatalmas tantuszként csapódott bele lelke talajába. Így születik meg a *Találkozások* című színházi esszéregény terve. A művet a Szépirodalmi Kiadó nívódíjjal jutalmazta (1984).

Maradhatott volna Nyugat-Berlinben – de nem emigráns alkat. Inkább tanyát vásárol a magyar Nagyalföldön. A kaposvári színházból kiváló Zsámbéki Gábor csapatával nem mehetett a budapesti Nemzeti Színházba, mert a segédrendezői állást Aczél György ahhoz a feltételhez köti: „ha Eörsi abbahagyja a szamizdatolást”. A Csiky Gergely Színháznak változatlanul a tagja. Biológiai órája gyermekvállalásra sürgeti, kislánya 1983-ban jött a világra. Mivel a kaposvári színház épületét renoválják, a színház igazgatója, Babarczy László nagyvonalúan engedélyezi, hogy gyermekét továbbra is a tanyáján nevelje. Onnan szerkeszt az előadásokhoz műsorfüzetet. A tanya Nagyrévhez tartozik, s e településnek súlyos társadalmi múltja van, az 1929-ben leleplezett arzén-gyilkosságok. A falu története kihívásként érintette. A témával foglalkozó, szociografikus ihletésű regényét a Soros Alapítvány kétéves írói ösztöndíjjal támogatja. Eörsi István 1986-ban elvált tőle. A Szépirodalmi Kiadó csődje miatt a regény majd csak 1997-ban jelenik meg (*Csupaszon*, Noran).

1989-ben megválnak Kaposvártól, és megpróbál a bölcsészdiplomájával elhelyezkedni. Szabadidő-szervező tanárnak áll a Tiszakürti Általános Iskolába, de hat munkanap után ráébredt, hogy hiányzik belőle a pedagógiai szellem. Elnyeri a Soros Alapítvány tényfeltáró újságírást támogató pályázatát. A Népszabadságnak tudósít a helyi tévesz vagyonteljesítéséről. A téveszelnök rágalmazási pere a vádlottak padjára ülteti. Bár a pert megnyerte, felhagyott a tényfeltáró újságírással.

Lányát a kecskeméti Református Gimnáziumba írattja, s hogy együtt marad hassanak, elszegődik segédrendezőnek a Kecskeméti Katona József Színházhoz. Utolsó színházi próbálkozása idején (1998–2002) kihuny benne a színház iránti érdeklődés. Publikálni kezd az ESŐ című folyóiratban. Egy családregény megírásának a terve foglalkoztatja, s a felkészülés első etapjaként sajtó alá rendezi negyven éven át vezetett naplóját (*Naplómmal szemközt*, Noran, 2000). A háromkötetesre tervezett mű 2015-re készült el, s a *Hálóban* címet kapta. A címadó szó által jelölt tárgy véd és foglyul ejt. Divat lett családregényt írni. Nem haszontalan divat írástudó ember számára visszanezni, szembenézni. Saád Katalin a műfajt azért választotta, hogy bevilágíthasson a családi-társadalmi-történelmi múlt sötét pincésarkaiba, s olykor-olykor rátaláljon a megértésre és az elfogadásra is.

Szkárosi Endre

1952-ben született¹ Budapesten. 1977-ben végzett az ELTE magyar–olasz szakán.² 1978–83 között a Mozgó Világ szerkesztőségében dolgozik,³ 1984-től a JATE-n (ma: Szegedi Tudományegyetem), 1994-től az ELTE Romanisztikai Intézetében tanít irodalmat és művelődéstörténetet.⁴ Mint költő és intermédiá-művész a hatvanas évek végén kezdi pályáját, zenekari kalandozásba fog, experimentális színházi munkát végez⁵ a későbbi BROBO-csoporttal, kritikai és szépirodákat publikál.⁶ A nyolcvanas években mélyülnek el költői-művészi kutatásai: hangköltészeti és zenei alkotásokat, valamint költői installációkat és vizuális költészeti munkákat készít, videoműveket és performanszokat mutat be.⁷ Számos könyvet, lemezt, katalógust, videomunkát adott közre, több hazai és nemzetközi költészeti-művészeti rendezvényt szervezett, rendszeresen vesz részt nemzetközi fesztiválokon.⁸ A nyolcvanas évek közepétől rendszeresen dolgozik zenekarokkal (Konnektor, 1984–, Towering Inferno, 1988–2005, Spiritus Noister, 1992–). Ugyanezen időszakról kezdve máig számos fórumot, kiadványt, művészcsoporthoz, esemény- és műsorsorozatot alakított ki és gondozott. Ezek közül az egyik legismertebb az Új Hölgyfutár Revue, amely 1985-től a kilencvenes évek elejéig működött a hazai alternatív irodalmi és művészeti gondolkodás élő fórumaként – majd 1988-tól Új Hölgyfutár Művészeti Magazinaként több száma is napvilágot látott.⁹

Az elmúlt években egymásra találtak a hazai slam-költészeti mozgalommal,¹⁰ amelynek tevékenységében részt vesz. Rendszeres munkatársa a Spanyolnátha internetes folyóiratnak.¹¹

Kutatói tevékenységének középpontjában éppen az elmúlt évtizedek experimentális költészetének és intermédiális művészetének története és elmélete áll¹² – e tárgykörben jó néhány tanulmányt publikált itthon és külföldön is különböző nyelveken, és számos hazai és nemzetközi tudományos konferencián tartott előadást. Az avantgárd és kísérleti irodalmi-művészeti folyamatok interdiszciplináris vonatkozásainak, illetve azok kutatásának egyik elismert szakmai tekintélye.¹³

Az ELTE Olasz Tanszékének egyetemi tanára, az italianisztikai doktori program vezetője. E körben számos tudományos-szakmai projektet (kutatást, kon-

¹ beeeee!

² Digó!

³ Ott már akkor is akadtak rendes emberek, még ha átmenetileg ellenünk dolgoztak is.

⁴ Szép kis tanár az ilyen! Copfos, és nem is professzorhoz méltóan öltözik!

⁵ Rákóczis csibész!

⁶ Egyetemi Lapok, Jelenlét, Magyar Hírlap, Kritika, Mozgó Világ, Kortárs

⁷ És tessék mondani: ez nem olyan lila?

⁸ Kommunista! De legalábbis liberálbolsevik! A nemzetközi imperializmus ügynöke!

⁹ Torgyán doktor jól megaszonta nekik!

¹⁰ Madarat tolláról...!

¹¹ Erre már szavak sincsenek.

¹² Hát nagy tudomány az, kérem! Az ilyeneket el kéne hajtani, nem mondom meg, hova, de rendszeresen dolgozni, mint más rendes ember.

¹³ Na, akik őt elismerik, azok is „olyanok” lehetnek!

ferenciát, kiadványt, fórumot) indított be és gondoz a tudományos utánpótlás kialakítása érdekében.¹⁴

Vass Tibor

Dohányoznék, de most már késő.

Kb. 18 years old ezelőtt 1et ½behagytam. Ebből sok minden származtat6t6. Például hogy dohányoztam. Hogy van bajom számos külhonoros nyelvvel. Hogy a szám: tan. Hogy szürke a hajam. Hogy legyen az éden. Hogy perpill. kb. 48 years old ég valami ízében.

Te jó ég, ráég hátbőrre év, serceg, hólyagzik a bőr. Hátramaradnak utána hegek. Ti jó hegek, tudok már fohászcodni. Évi 6 lapszámunkat, s mindennapi csontitkulásunkat add meg nekünk, s hogy gondoljunk ma mákra. Ne a jövő folyton, ne fojtson a múlt. Add, hogy égtagjaink összecsengjenek, méasztartal-munk 1ezzen meg j6ssztartalmunkkal, páros rímeink piros rámáink 11enek, piros rámák állnak jól az égett képhez máma, piros ráma csinos hulláma emeli ki a hát képszemét. Mert a hát képszeme a lényeglátás maga. Mert hát akinek hátul is van képszeme, annak ott vannak a száraz tények.* Hát bocsásd vízre a mi végeinket, hogy csinos hullám 11en, ha épp itt talál a múlás, old alvást, pirosráma-hullám keretezze 68 kilomát, de az is lehet, hogy 72 leszek már akkor, de hullának részemről még akkor is 11ek felvállal6t6. Nagyon ne 11en b6d6s a lábam, amikor éppen elhalok, körmeimre lehessen mondani, tiszták.

1 Kondor-angyalgyermek képít6t6 old. A folyó sófehér. Az égvíz ében.

11en továbbra is az a szép, az a szép, akinek a szeme kép. A rámák tisztán tartására alkalmazott lapszamosok munkak6ri k6selességb6l élvezzék, hogy annyira b6d6s nem leszek, mintha a tyúkkultúrházban múlték ki ganajozás közben, legfeljebb a talpam lenne koszosabb, mert mezítláb járnék 1 rossz papucs miatt, legfeljebb tehát 1 vagy 2 koszos talpat dobnék fel, de nem annyira b6d6set. Keringjek, szálljak a kondormagosba.

Nem biztos, hogy épp ahelyütt, ahol elzahelok, de röviddel aztán 1 kis tér lesz rólam elnevezve, az Örök Nyugovóra. Hogy apám ne ott éljenezzen, hogy anyám ne ott éljen égram. Akarom mondani: ne ott éjjen élrám. Nem jó ez sehogy. Minden hogy. Jó ez.

¹⁴ Na hiszen! Ez már több a sokknál. Ilyenekre bízzák romlatlan lelkű fiataljainkat, ahelyett hogy a Párt szolgálatában oly sokat tett embereink tanítanak legtehetségesebb ifjainkat olyasmire, amivel maguk sincsenek tisztában? Milyen jövő előtt áll így az ország, fogyó nemzetünk? Megmondom őszintén, én régóta itt állok szolgálatra készen, és a kutya nem akar észrevenni, mert mindenki lepaktál a szovjet és az európai imperialisták ügynökeivel. De én nem hagyom akkor sem annyiban. Van más út is! Még nem mondom ki, de tudják!

* A száraz tények: Vass Tibor költő, képz6m6vész (1968, Miskolc), a Spanyolnátha m6vészeti folyóirat alapító f6szerkeszt6je. Legut6bbi kötetei: *Nem sok sem* (válogatott és új versek, 2008), *Semmi szín alatt* (versek, 2010), *Mennyi semenni* (versek, 2012), *Legszebb versei* (válogatott versek, 2014), *A Nagy Bibin* (versek, elektrográfák, 2014), *A Nagy Bibin és a m6lovarn6* (versek, elektrográfák, 2016). Kassák-díj (1995), Szabó L6rinc-díj (2003), J6zsef Attila-díj (2009).